

Список використаних джерел

1. Гаватюк Л.С. Прибутковість українських підприємств: реалії сьогодення / Л.С. Гаватюк, Н.В. Дармограй, Г.М. Хімійчук // Молодий вчений. – 2016. – № 1 (28). – С. 40-43.
2. Соколова Е.А. Проблеми управління прибутком підприємств / Е.А. Соколова, А.І. В'юшкова // Зб. наук. праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. – 2015. – № 32. – С. 310-320.
3. Шматковська Т.О. Концептуальні засади стратегічного управлінського обліку / Т.О. Шматковська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2016. – № 4. – С. 244-253.

Заборовський Вячеслав
старший викладач,

*Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ФОНДОВИЙ РИНОК: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Як показали дослідження фондовий ринок як сегмент фінансового ринку повинен виконувати роль додаткового залучення фінансових ресурсів і оперативного маневрування ними, де критерієм розвинутості ринку виступає кількість і структура фінансового капіталу, що перебуває в динамічному обігу на ринку, інфраструктура ринку цінних паперів [5, с. 60].

Через це фінансове підприємництво є неодмінним елементом ринкової економіки. Даний вид підприємницької діяльності прямо пов'язаний з одним з факторів виробництва – капіталом, який виражений у грошовій формі чи формі цінних паперів, що утворюють інвестиційні ресурси суспільства для здійснення процесу виробництва.

Відповідно до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» в Україні у цивільному обороті можуть бути такі групи цінних паперів: пайові цінні папери, боргові цінні папери, іпотечні цінні папери, приватизаційні цінні папери, похідні цінні папери, товаророзпорядчі цінні папери. Цінні папери за поряд-

ком їх розміщення (видачі) поділяються на емісійні та неемісійні. За формою існування цінні папери поділяються на документарні та без документарні [1].

На фондовому ринку здійснюються такі види професійної діяльності: діяльність з торгівлі цінними паперами, діяльність з управління активами інституційних інвесторів, депозитарна діяльність, діяльність з організації торгівлі на фондовому ринку. Похідні цінні папери на вітчизняному фондовому ринку поки що займають незначну частку. Емітенти та інвестори не використовують повною мірою всі можливі інструменти для залучення та розміщення вільних коштів. Однак, запровадження регуляторних актів, спрямованих на встановлення чітких умов та вимог щодо реєстрації випусків опціонних сертифікатів, унормування процедури здійснення фондовими біржами клірингу та розрахунків за договорами щодо похідних (деривативів), сприятиме поживленню використання зазначених фінансових інструментів на фондовому ринку та залучення інвестицій в окремі галузі економіки через застосування таких фінансових інструментів.

Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку зареєструвала правила торгівлі на строкового ринку ПАТ «Українська біржа» та зразок ф'ючерсного контракту на індекс УБ, розпочавши нову сторінку в історії українського фондового ринку. Поява в Україні строкового ринку свідчить про те, що ринок базового активу є ліквідним та досить розвинутим [3, с. 94].

28 квітня 2011 розпочалася торгівля ф'ючерсними контрактами на індекс українських акцій ПАТ «Українська біржа». У 2011 році на строковому ринку було укладено 153 669 контрактів загальною вартістю 3 594,23 млн грн.

Обсяг виконаних договорів торговцями цінних паперів у 2011 році становив 1 537,79 млрд грн, що перевищує обсяг виконаних договорів у 2010 році на 470,53 млрд грн або на 45,45 %. П'ять років поспіль (2007-2011 роки) найбільші обсяги договорів виконуються з акціями. Обсяг виконаних договорів з акціями становив 36,75 % від загального обсягу виконаних договорів у 2011 році, з державними облігаціями – 23,03 %, з векселями – 20,56 % [2].

Протягом 2016 року Комісією зареєстровано 128 випусків акцій на суму 209,36 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2014 року обсяг зареєстрованих випусків акцій збільшився на 64,15 млрд грн.

Значні за обсягом випуски акції, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, зареєстровано наступним банківським установам, з метою збільшення статутного капіталу, зокрема: ПАТ Комерційний банк «ПриватБанк», ПАТ «Державний експортно-імпорتنний банк України», ПАТ «УКРСОЦБАНК», ПАТ «ВТБ БАНК», ПАТ «Державний ощадний банк України», ПАТ «Альфа Банк», ПАТ «СБЕРБАНК», ПАТ «Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк» та ПАТ «БМ Банк».

Комісією протягом 2016 року було зареєстровано:

- 118 випусків облігацій підприємств на суму 6,76 млрд грн. Порівняно з аналогічним періодом 2014 року обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств зменшився на 31,54 млрд грн;
- 9 випусків опціонних сертифікатів на загальну суму 198,88 млн грн, що порівняно з відповідним періодом 2014 року більше 197,6 млн грн.

Обсяг випусків інвестиційних сертифікатів КУА ПФ становив 5,37 млрд грн, що менше на 19,39 млрд грн порівняно з даними за 2014 рік, а обсяг випусків акцій КІФ становив 10,72 млрд грн, що більше на 4,35 млрд грн порівняно з даними за 2014 рік [2].

Фондовий ринок в тій чи іншій країні характеризується, насамперед, показниками капіталізації, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах.

Станом на кінець 2016 року капіталізація лістингових компаній фондового ринку склала 19,64 млрд грн. За результатами торгів на організованому ринку обсяг біржових контрактів з цінними паперами протягом 2016 року становив 236,95 млрд грн. Протягом 2016 року порівняно з даними 2014 року обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі зменшився на 62,4% (або на 392,78 млрд грн). Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі

протягом зазначеного періоду зафіксовано з державними облигаціями України – 211,26 млрд грн (89,16% від всього обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі у 2016 році) [2].

На організаційно оформленому ринку протягом 2016 року спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах «Перспектива» та «ПФТС», що становило 97,62% вартості біржових контрактів.

Національний фондовий ринок характеризується низьким рівнем капіталізації, що не сприяє виконанню ним основної функції, пов'язаної з задоволенням потреб підприємств та бюджетів різних рівнів у довгострокових фінансових ресурсах та задоволенням потреб інвесторів у розміщенні ними інвестиційного капіталу.

Незацікавленість потенційних інвесторів придбавати пайові цінні папери пов'язана з низьким рівнем корпоративного управління в підприємствах-емітентах, недостатнім рівнем розкриття інформації про діяльність таких підприємств, відсутністю належної дивідендної політики тощо. Існуючий попит інвесторів на акції інвестиційно привабливих підприємств, які частково або повністю належать державі, не задовольняється через вкрай невелику кількість акцій таких підприємств у вільному обігу.

Складність організації та проведення первинних публічних розміщень фінансових інструментів на українському фондовому ринку значно звужує можливість доступу інвесторів до об'єктів інвестування.

Недостатня розвиненість ринків базових інструментів, недосконале законодавче регулювання в цій сфері зумовили фактичну відсутність ринку похідних цінних паперів [4, с. 9].

Для збільшення капіталізації, ліквідності та прозорості фондового ринку пропонується:

- суттєве розширення пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками;
- створення умов для максимального використання потенціалу біржового ринку;
- підвищення інформаційної прозорості фондового ринку;

– сприяння розвитку та становленню потужних національних інституційних інвесторів, стимулювання участі роздрібних та іноземних інвесторів на фондовому ринку.

Невиконання біржовим ринком своєї головної функції – визначення справедливих цін фінансових інструментів – є найбільшою проблемою українського фондового ринку. Динаміка біржового ринку не відповідає об'єктивним тенденціям і процесам функціонування національної економіки.

Фондовий ринок України характеризується надмірною кількістю професійних учасників. Це спричиняється відносно низькими «бар'єрами» для отримання відповідної ліцензії. Як наслідок велика кількість торговців цінними паперами протягом року не здійснюють будь-якої професійної діяльності, не проводять жодних операцій з цінними паперами.

Для удосконалення ринкової інфраструктури та забезпечення її надійного і ефективного функціонування пропонується:

- консолідація біржової системи фондового ринку;
- модернізація депозитарної системи України та створення ефективної системи клірингу та розрахунків за договорами щодо цінних паперів;
- підвищення вимог до професійних учасників фондового ринку та якості послуг, що ними надаються.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2007 року № 3480-IV із змінами та доповненнями. – Офіційний сайт ВРУ. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Звітність ДКЦПФР за 2011, 2014-2016 роки. – Режим доступу: <http://astra.ssmc.gov.ua>.
3. Редзюк С. Реформа вітчизняного фондового ринку в контексті трансформації економічної моделі України [Текст] / С. Редзюк // Ринок цінних паперів України. – Київ, 2015. – № 9-10. – С. 93-102.
4. Слівестова Л.С. Тенденції розвитку фінансового ринку України [Текст] / Л. С. Слівестова // Формування ринкових відносин в Україні. – Київ, 2017. – № 2. – С. 3-9.
5. Сопотян С. В. Аналіз стану фондового ринку України [Текст] / С. В. Сопотян, А. В. Ільїна // Держава та регіони, серія: Економіка та підприємство. – Запоріжжя, 2011. – № 5. – С. 60-63.